

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

6
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'iroatboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 424 sahifa, 30-iyun, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'ZR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'iroatboy Avezimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'ZR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Resp. Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'ZR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'ZR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'ZR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinova, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'ZR Tabiat resurslari vazirligi,
O'ZR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli
qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Sanoat korxonalarida energiyadan foydalanish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari	6
Buzrukxonov Sardorxon Sarvarxon o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Klasterlarni rivojlantirishda fermer xo'jaliklarining strategik boshqaruvi	11
Karimova Nilufar , tayanch doktorant	
Application of Information and Communication Technology to Promote Economic Development of Tourism Services in Uzbekistan	16
Peng Xinge , PhD Researcher	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishning asosiy yo'nalishlari	21
Xotamov Ibodulla Sadullayevich , i.f.n., professor, Najmiddinov Yakhyo Fazliddin o'g'li , kafedra assistenti	
Suv ta'minot korxonalarida biznes jarayonlari bo'yicha boshqaruv hisobi tizimida hisob yuritishning xususiyatlari	28
Saidakbarov Xusniddin Abdusalomovich , PhD, katta o'qituvchi	
O'zbekiston ichki oziq-ovqat tovarlari bozorini to'ldirishning o'ziga xos xususiyatlari	31
Azlarova Munira Muhammad Amin qizi , tadqiqotchi	
Assessing the Implementation of Sustainable Practices in Higher Education Institutions to Drive the Transition towards a Green Economy: A Management Perspective	40
Kuzikulova Dilfuza	
Qualitative functional development in industrial production	49
Ziyayeva Mukhtasar Mansurdjanovna , TSUE, DSc, assistant professor	
Temir yo'l transportini mahalliyashtirishni moliyalashtirish mexanizmning hozirgi holati	54
Xamrayev Djamshid Panjiyevich , mustaqil tadqiqotchi	
Enhancing Education Management for Green Development in Engineering Programs: Strategies, Challenges, and Outcomes	61
Eshbayev Oybek , Department of English Language	
Exploring the Role of Effective Management Practices in Achieving a Sustainable Green Economy	68
Rozikov Ravshan , Department of English Language	
Enhancing Vocational Competence of Future Economists through English Language Lessons in the Context of the Green Economy	76
Kurbanova Nigina , Department of English Language	
Empirical test of regional economic innovation and development along the Belt and Road	85
Kalonov Mukhiddin Bahritdinovich , professor	
Shao Junling , PhD student, researcher	
Analysis of the Impact of Cross border Investment and International Economic Integration	90
Zhao shenghan	
Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishda bank moliya texnologiyalarining ahamiyati	96
Abduraximova Dilora Karimovna , PhD	
Rivojlangan mamlakatlarda bilimlar iqtisodiyoti konsepsiyasidan samarali foydalanish yo'nalishlari	101
Xasanxonova Nodira Isametdinovna , PhD	
Biznes inkubator orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini shakllantirishda "yashil logistika" tamoyillaridan foydalanish	107
Narzullayev Shodiyor Eshpulatovich , kafedra assistenti	
Innovatsion faoliyatning asosi – intellektual salohiyat	112
Kaxorova Anora Nusratovna , kafedra assistenti	
Ijro hokimiyati organlari faoliyatini baholash mezonlari tushunchasi va turlari	118
Qahramon Usmanovich Umidullayev , yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Temir yo'l transportida mahalliyashtirishni moliyalashtirishning huquqiy asoslari	124
Xamrayev Djamshid Panjiyevich , mustaqil tadqiqotchisi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish	129
Tulayev Mirzakul Salamovich , dotsent	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlikni rivojlantirishning samarali yo'llari	133
Sh. B. Babayev , dotsent; M. R. Qulmetov , dotsent	
Sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini kengaytirish yo'nalishlari	138
G'aniyev Shahriddin Vohidovich , professor, i. f. d. (DsC), Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , i. f. f. d. (PhD)	

Повышении роли цифровой трансформации банков в современном этапе развития экономики	144
Жиянова Наргиза Эсанбоена , к.э.н., проф., Азимжонова Малика Шавкат қизи , специалист первой категории	
To'qimachilik korxonalarida tejamkor ishlab chiqarishni tashkil etishda mehnat resurslari va ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish samaradorligi	150
Yaxyayeva Inobat Karimovna , dotsent, PhD	
Liquidity and recent changes of government securities market in the United States, the United Kingdom and Japan.....	154
Kholikov Khamidulla Vaydulla ugli	
“История экономических учений” как основная дисциплина в подготовке конкурентоспособных кадров экономистов	160
Хакимов Назар Хакимович , доктор философских наук, профессор	
The importance of strategic management and strategic leadership	166
Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Exploring the Role of Higher Education in Fostering Green Economy Transition: A Systematic Analysis of Curriculum Integration and Skill Development.....	170
Xasanova Zarina , Department of English Language	
Inson kapitalini joriy etish tizimi va xodimlar daromadi o'rtasidagi o'zaro ta'sir tahlili.....	178
M. O. Hamroqulov , katta o'qituvchi	
Yetuk mutaxassis tayyorlash – kelajak uchun sarmoya.....	185
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Analysis of new established and liquidated enterprises as a basis for jobs (On the example of Samarkand region)	188
Saidov Nurali Rakhimovich	
Basing and forecasting the priorities of introducing innovative medical services in Khorezm region.....	193
S. M. Rakhimova	
Оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров	197
Джурабаев Отабек Джурабаевич , доцент	
Soliq to'g'risidagi qonunlarni buzganlik uchun yuridik javobgarlikka tortishning huquqiy asoslari	204
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li , talaba	
Hayot sug'urtasining rivojlanishi va uning ijtimoiy hayotdagi o'rni	207
Baratova Dinora Alisherovna , katta o'qituvchisi	
Edge Computing texnologiyalari	213
Qulmatova S. , PhD, katta o'qituvchi; Karimov Botir , katta o'qituvchi	
Aksiyadorlik kapitalida davlat ulushini qisqartirish va xususiylashtirish holati	218
Mamatov Bahromjon Shavkatovich , PhD, dotsent	
Xususiylashtirishning ijobiy imijini shakllantirishning nazariy jihatlarini.....	223
Odilova Sitora Sayfitdin qizi , katta o'qituvchi	
Tomorqa xo'jaliklarida oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirish hajmining prognoz ko'rsatkichlari	228
Saydullayeva Fotima Jozilovna , assistant	
O'zbekiston sug'urta bozori rivojlanishining o'ziga xos xususiyati.....	235
Xasanov Xayrulla Nasrullayevich	
O'zbekiston yoshlarida volontyorlik faoliyatini rivojlantirishning ijtimoiy-siyosiy va huquqiy mexanizmlari: jahon va mahalliy tajriba	241
Qudratov Anvarmirzo Murodillayevich , siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Культурологический аспект преподавания русскоязычной литературы Казахстана в ВУЗе	247
Оспан Айзада Бейсенқызы , докторант 2 курса	
Tijorat banklarida kreditlash riskini boshqarish holati tahlili.....	251
Mirzoyev Feruz Mamurjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiyalashning zamonaviy holati va tendensiyalari.....	259
Abdualim Abdjabbor o'g'li Abdurazzoqov , mustaqil tadqiqotchi	
Significance and prospects of using economic-mathematical models in analysis of our country's economic growth	267
Rasulov Jamshid Shokir o'g'li	
Bank daromadlilik ko'rsatkichlariga makroiqtisodiy omillar ta'siri.....	274
Madraimov Xabibulla Madaminovich , assistant o'qituvchi	

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishning ilmiy konsepsiyalari	282
Mamatov Mamajan Axmadjonovich , i.f.n., dotsent	
Qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirishning makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlash	288
Ergashova Nargiza Boboxonovna , talaba	
Budjet-soliq va pul-kredit siyosatini muvofiqlashtirishning nazariy yondashuvlari	296
Hakimjon Hakimov , tadqiqotchi	
Innovatsion-brokerlik faoliyatini rivojlantirishda moliyaviy injiniringni ahamiyatini oshirish istiqbollari	301
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , dotsent	
O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari bozorining ahamiyati	306
Babadjanova Malika Ruzimovna , assistent o'qituvchi	
O'zbekiston sug'urtalovchilarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qayta sug'urtaning roli	312
Kamilov Baxramjon Umardjonovich	
Shaxs ma'naviy-axloqiy tarbiyasi hamisha muhim	317
Bekdavlat Aliyev , professor, falsafa fanlari doktori	
Jismoniy shaxslar daromadini soliqqa tortishning zamonaviy tendensiyalari	321
O. T. Nurmatov , PhD	
Milliy mahsulotning mazmuni, tarkibiy qismlari va harakat shakllarini tadqiq qilishning nazariy-uslubiy asoslari	327
Abdullayev Suyun Artiqovich , O'zbekiston jahon tillari universiteti prorektori	
O'zbekiston Respublikasidagi yirik tijorat banklari kreditlash amaliyotining ekonometrik tahlil va natijalari	335
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich , mustaqil izlanuvchi	
Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatda ichki nazorat va auditning xususiyatlari	346
Saidaxmedova Aida Mirzayevna , katta o'qituvchi	
Yangi O'zbekistonda yog'-moy korxonalari personalini boshqarishni takomillashtirish	352
D. A. Azlarova , PhD	
The Intersection of Sustainability and Economic Development: Balancing Environment and Business Needs	360
Kholikova Rukhsora Sanjarovna , PhD, Izzatulloev Bakhodir Ubaydullo ugli , student	
Davlat-xususiy sheriklikni tashkil etishning huquqiy-institutsional mexanizmlari	364
Zuhra Abdikarimova , tayanch doktorant	
Zamonaviy portfel nazariyasi asosida samarali portfelni shakllantirish	370
Sindarov Fazliddin Qahramonovich , kafedra assistenti	
Iste'molchilarning qandolat mahsulotlariga bo'lgan talablarini raqamli platformalar orqali tadqiq qilish yo'llari	376
To'ychiyeva Vasila Faxriddin qizi , assistent	
Investitsiya muhiti va faoliyati natijalarini baholash uslublari	381
B. K. Tuxliyev , professor	
Sanoat korxonalarida resurslar salohiyatini tizimli tahlil qilish – korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash omili sifatida	386
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi , PhD	
Mintaqada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishi tahlili (Xorazm viloyati misolida)	391
Aminboy Sa'dullayev , i.f.n, dotsent, Dilshod Vaisov , magistr, Farhod Egamberganov , magistr	
Xizmatlar ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortish amaliyoti va uni takomillashtirish	397
Pardayev Jamshid Muzaffarovich , tadqiqotchi	
Asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar: yutuqlar, kamchiliklar va yechimlari	403
Muxitdinova Kamola Alisherovna , PhD	
Directions of attracting foreign capital and specific characteristics of the eurobond transaction	407
Gafurov Olimjon , teacher, Kholmuminov Humoyun , teacher, Abrueva Sevinch , student,	
Формирование международных систем бухгалтерского учета в условиях глобализации экономики	411
Ф. Т. Абдувахидов , доцент, А. Ю. Нурмухаммедов , доцент	
Qishloqda turizmni tashkil etishning mamlakatimiz taraqqiyotiga ta'siri	417
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , dotsent	
Public debt, poverty and economic growth of Uzbekistan	420
Mirzamakhmudov Marufjan Mahamadsharif ugli	

SUG'URTA KOMPANIYALARI TO'LOV QOBILIYATINI KENGAYTIRISH YO'NALISHLARI

G'aniyev Shahriddin Vohidovich

ISFT Instituti professori, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

ISFT Instituti katta o'qituvchisi, iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: maqolada sug'urta kompaniyalarining to'lov qobiliyatini samarali tashkil etish va yanada faollashtirish ilgari surilgan. Xususan, sug'urta sohasiga tashqi investorlarni jalb qilishda milliy sug'urta kompaniyalari (Return on Equity) sof foydasining o'z kapitaliga nisbatini aks ettiradigan va foiz sifatida ifodalanadigan ko'rsatkichni oshirish bilan bog'liq faoliyatni tashkil etish to'g'risida ma'lumot keltirilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta faoliyati, sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyati, sug'urtada ROE (Return on Equity) ko'rsatkichi, to'lov qobiliyati marjasi, sug'urtada ROA (Return on Assets) ko'rsatkichi, Solvency I, Solvency II.

Аннотация: в статье предлагается эффективная организация и дальнейшая активизация платежеспособности страховых компаний. В частности, для привлечения иностранных инвесторов в страховой сектор необходимо организовать мероприятия, связанные с увеличением отношения чистой прибыли национальных страховых компаний (Return on Equity) к собственному капиталу, которое выражается в виде процентная информация предоставляется.

Ключевые слова: страховая деятельность, платежеспособность страховых компаний, показатель ROE (Return on Equity) в страховании, маржа платежеспособности, показатель ROA (Return on Assets) в страховании, Solvency I, Solvency II.

Abstract: the article proposes effective organization and further activation of insurance companies' solvency. In particular, in order to attract foreign investors to the insurance sector, it is necessary to organize activities related to the increase of the ratio of the net profit of national insurance companies (Return on Equity) to their own capital, which is expressed as a percentage. information is provided.

Key words: insurance activity, solvency of insurance companies, ROE (Return on Equity) indicator in insurance, solvency margin, ROA (Return on Assets) indicator in insurance, Solvency I, Solvency II.

KIRISH

Sug'urta bozorini moliya bozoridagi ulushini yanada oshirishni ta'minlash uchun sug'urta kompaniyalari moliyaviy barqarorligini oshirish bo'yicha samarali tadbirlarni keng miqyosda amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sug'urta kompaniyalari tomonidan sug'urtalashga qabul qilib olingan sug'urta mukofatlari hisobiga jamlanadigan sug'urta zaxiralarini qisqa va uzoq muddatli investitsiya sifatida samarali ishlatish mexanizmlarini yaratish orqali mamalakat yalpi ichki mahsulotida sug'urtaning ulushini oshirish mumkin. Sug'urta sohasiga tashqi investorlarni jalb qilishda milliy sug'urta kompaniyalarini ROE (Return on Equity) sof foydasining o'z kapitaliga nisbatini aks ettiradigan va foiz sifatida ifodalanadigan ko'rsatkichni oshirish bilan bog'liq faoliyatni tashkil etish sug'urta bozorini rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. ROE investorlarga kompaniyaning o'z kapitalini qanchalik samarali ishlatishini baholashga imkon beradi. Shuningdek sug'urta kompaniyalarini muhim ko'rsatkichlaridan biri – bu ROA (Return on Assets) koefitsientidir, ROA (Return on Assets) kompaniyaning sof foydasining uning aktivlariga nisbatini aks ettiradi, foiz sifatida ifodalanadi va investorlarga kompaniyaning aktivlaridan qanchalik samarali foydalanishini baholashga imkon beradi.

Sug'urta kompaniyalari investitsiya kapitalining asosiy manbalaridan biri hisoblanib sug'urta xizmatlarini ko'rsatish orqali kapital bozorida mablag'lar oqimini samarali harakatini vujudga keltiradi. Sug'urta kompaniyalari sug'urta qildiruvchilardan oladigan badallari hisobiga katta miqdordagi sug'urta fondini shakllantiradi hamda vaqtincha sug'urta kompaniyasi hisobida yig'iladigan sug'urta fondi orqali qisqa va uzoq muddatli investitsiya faoliyatini amalga oshirish huquqidan foydalangan holda samarali investitsion faoliyatni amalga oshiradilar. Sug'urta kompaniyalari sug'urta faoliyatini tashkil etish orqali passiv pul oqimlarini aktiv pul oqimlariga aylantiruvchi investorlar sinfini shakllantiradilar. Rivojlangan davlatlarda investitsiya faoliyatini amalga oshiruvchi asosiy investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari kuchli moliya-kredit institutlariga aylanishlari oqibatida sug'urta mamlakat iqtisodiyotining strategik sektori sifatida tan olinadi. Ayniqsa hayot sug'urta tarmog'ida uzoq muddatga tuzilgan shartnomalar orqali kelib tushadigan pul mablag'lari uzoq muddat davomida sug'urta kompaniyalarini samarali investorlar sifatida investitsiya bozorida faoliyat olib borishiga sabab bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini kengaytirish yo'nalishlarini takomillashtirishning turli jihatlarini MDH olimlari K. G. Voblogo, R. G. Gleyzer, S. V. Kulikova, L. A. Orlanyuk-Malitskoy, G. V. Chernova, K. V. Shivorsha, L. V. Lavrentevalarning ilmiy izlanishlarida ko'rib chiqilgan. Sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini kengaytirish yo'llari xorijiy olimlarni nazariy yondashuvlarida Evaggelia Siopi, Thomas Poufnas, James Ming Chen, Charalampos Agiropoulos va boshqalarning ilmiy izlanishlarida ko'rib chiqilgan. O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarini to'lov qobiliyatini takomillashtirishni turli jihatlarini professor Q. M. Qo'ldoshev, professor X. M. Shen-nayev va professor R. S. Azimovlarning ilmiy ishlarida tahlil qilingan.

Mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlarida sug'urta tashkilotlarining to'lov qobiliyatini oshirish ulardagi mavjud aktivlarni rentabelligi yuqori bo'lgan sohalarga investitsiya qilish masalalari yoritilgan bo'lib O'zbekiston sug'urta bozorida sug'urta tashkilotlarining to'lov qobiliyatini oshirish yo'nalishlarini qiyosiy tahliliga e'tibor berilmagan. Ushbu maqolada O'zbekiston sug'urta bozorida faoliyat olib borayotgan milliy sug'urta kompaniyalaridagi mavjud kapital va aktivlardan samarali foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan hamda MDH davlatlari Rossiya va Qozog'istondagi sug'urta bozorini ROE (Return on Equity) va ROA (Return on Assets) ko'rsatkichlari O'zbekiston sug'urta bozori ko'rsatkichlari bilan qiyosiy tahlili amalga oshirilgan.

Ushbu ilmiy maqolaning maqsadi milliy iqtisodiyotning investitsiya resurslariga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishga va sug'urta biznesini rivojlantirishning strategik vazifalarini hal qilishga yordam beradigan sug'urta kompaniyalarining kapital va aktivlaridan samarali foydalanishning uslubiy asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy maqola O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligi tomonidan berilgan 2021–2022-yillardagi O'zbekiston Respublikasi sug'urta bozorining ROE (Return on Equity) va ROA (Return on Assets) moliyaviy ko'rsatkichlari to'g'risidagi statistik ma'lumotlardan foydalanilgan holda Rossiya va Qozog'iston davlatlari sug'urta bozoridagi ROE (Return on Equity) va ROA (Return on Assets) ko'rsatkichlari ma'lumotlari bilan qiyosiy tahlil usulidan foydalanib yozilgan.

Shuningdek xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini kengaytirish bilan bog'liq ilmiy ishlardagi statistik tahlil ma'lumotlaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sug'urta kompaniyalari uchun to'lov qobiliyati marjasining haqiqiy hajmi ustav fondi, zaxira fondi, qo'shimcha fond, iste'mol fondi, jamg'arish fondi, hisobot yilidagi va o'tgan yildagi taqsimlanmagan foydani hisobot yilidagi va o'tgan yildagi qoplanmagan zararlar hajmiga kamaytirish orqali hisoblanadi.

Sug'urta kompaniyalari sug'urta faoliyatini tashkil etishlari uchun sug'urta qonunchiligida belgilangan barcha talablarga rioya etishlari shart. Sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorligini belgilab beruvchi sug'urta zaxiralari shakllantirishi, sug'urta kompaniyalari o'z aktivlari tarkibini shakllantirishda belgilangan meyorlarga amal qilishi, qayta sug'urta qilish bo'yicha kvotalardan chiqib ketmasligi kabi bir qancha faoliyatni samarali amalga oshirishi lozim bo'ladi.

Sug'urta kompaniyasining moliyaviy barqarorligini belgilovchi yeng muhim mezonlardan biri uning to'lov qobiliyatidir. Sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyati deganda ularni uzluksiz sug'urta faoliyatini amalga oshirish jarayonida joriy majburiyatlari bo'yicha to'lovlarni o'z vaqtida to'lash imkoniyatining mavjudligi tushuniladi. To'lov qobiliyatining ikki turi mavjud bo'lib bular ayni vaqtdagi joriy to'lov qobiliyati va istiqboldagi to'lov qobiliyatidir.

Joriy to'lov qobiliyati to'g'ridan to'g'ri hisob-kitob qilinadigan kreditorlik qarzlari uchun zarur bo'lgan pul mablag'larini to'lash imkoniyati mavjudligini bildiradi. Sug'urta kompaniyasini joriy to'lov qobiliyati ko'rsatkichi majburiyatlarga etarli pul mablag'larining mavjudligi bilan belgilanadi. Sug'urta kompaniyasining istiqboldagi to'lov qobiliyati rejadagi sug'urta tushumlari bilan ta'minlanishi hamda likvidli aktivlarga ega bo'lishi bilan bog'liq faoliyatni samarali tashkil etish bilan belgilanadi. Sug'urta kompaniyasini to'lov qobiliyati sug'urta bozorida o'z majburiyatlarini belgilangan muddatda bajarish imkoniyatining mavjudligidir.

O'zbekiston sug'urta bozori professional ishtirokchilarini ya'ni sug'urta kompaniyalarini to'lov qobiliyati normativlari quyidagilardan iborat:

- to'lov qobiliyati marjasining yetarliligi normativi;
- alohida tavakkalchiliklar bo'yicha sug'urtalovchilar (qayta sug'urtalovchilar) majburiyatlarining yo'l qo'yiladigan eng ko'p miqdori;
- sug'urtalovchilar (qayta sug'urtalovchilar) majburiyatlari jamining yo'l qo'yiladigan eng ko'p miqdori.

Sug'urtalovchilar va qayta sug'urtalovchilarning to'lov qobiliyati to'g'risidagi Nizomga ko'ra sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyati marjasining yetarliligi normativi 1 dan kam bo'lmasligi shart etib belgilangan.

O'zbekiston Respublikasidagi sug'urta faoliyati to'g'risidagi qonunchilik hujjatlariga muvofiq sug'urta kompaniyasini to'lov qobiliyati marjasining yetarliligi normativi to'lov qobiliyati marjasining haqiqiy miqdorini to'lov qobiliyati marjasining normativ miqdoriga nisbatini bildiradi.

Umumiy sug'urta sohasida yoki faqat qayta sug'urta qilish faoliyatini amalga oshiradigan sug'urtalovchilar uchun to'lov qobiliyati marjasining normativ miqdori bo'lib, quyidagi uchta miqdorning eng kattasi hisoblanadi:

- sug'urta faoliyati to'g'risidagi qonunchilik hujjatlariga muvofiq sug'urtalovchi uchun belgilangan ustav kapitalining eng kam miqdori;
- "mukofotlar usuli" bo'yicha hisoblangan miqdor;
- "to'lovlar usuli" bo'yicha hisoblangan miqdor.

2022-yilning 1-yarim yillik yakunlariga ko'ra Moliya vazirligi huzuridagi Sug'urtani rivojlantirish agentligi hisobotida sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyati marjasi bo'yicha 1-diagrammada ma'lumotlar keltirilgan.

1-diagrammadagi ma'lumotlarga e'tibor qaratsak O'zbekiston sug'urta bozorida faoliyat olib borayotgan sug'urta kompaniyalari ichida eng yuqori ko'rsatkich O'zbekinvest AJ ga tegishli bo'lib 2022-yil yakunlariga ko'ra eng yuqori ko'rsatkichga ega bo'lgan "APEX INSURANCE" AJ ning to'lov qobiliyati marjasining yetarlilik ko'rsatkichi 1,0664 ga teng bo'lgan bundan shunday xulosa chiqarish mumkinki "APEX INSURANCE" AJ ning aktivlari va u tomonidan qabul qilingan sug'urta majburiyatlari o'rtasidagi mutanosiblik belgilangan talabdan ozroq yuqori lekin ushbu sug'urta kompaniyasi 2022-yil yakunlariga ko'ra 576 972 million so'm sug'urta mukofatini yig'ib sug'urta bozorida birinchi o'rinni egallagan. Sug'urta bozorini tartibga solishda sug'urta kompaniyalarining o'z moliyaviy majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajara olish qobiliyatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar mexanizmini shakllantirish zarur. To'lov qobiliyatining asosi bo'lib, shakllantirilgan ustav kapitali, yetarli sug'urta zaxiralari, shuningdek qayta sug'urta qilish tizimining mavjudligi hisoblanadi.

Sug'urta kompaniyasining ROE (Return on Equity) ko'rsatkichi sof foydasining o'z kapitaliga nisbatini aks ettiradi va foiz sifatida ifodalanadi. ROE investorlarga kompaniyaning o'z kapitalini qanchalik samarali ishlatishini baholashga imkon beradi.

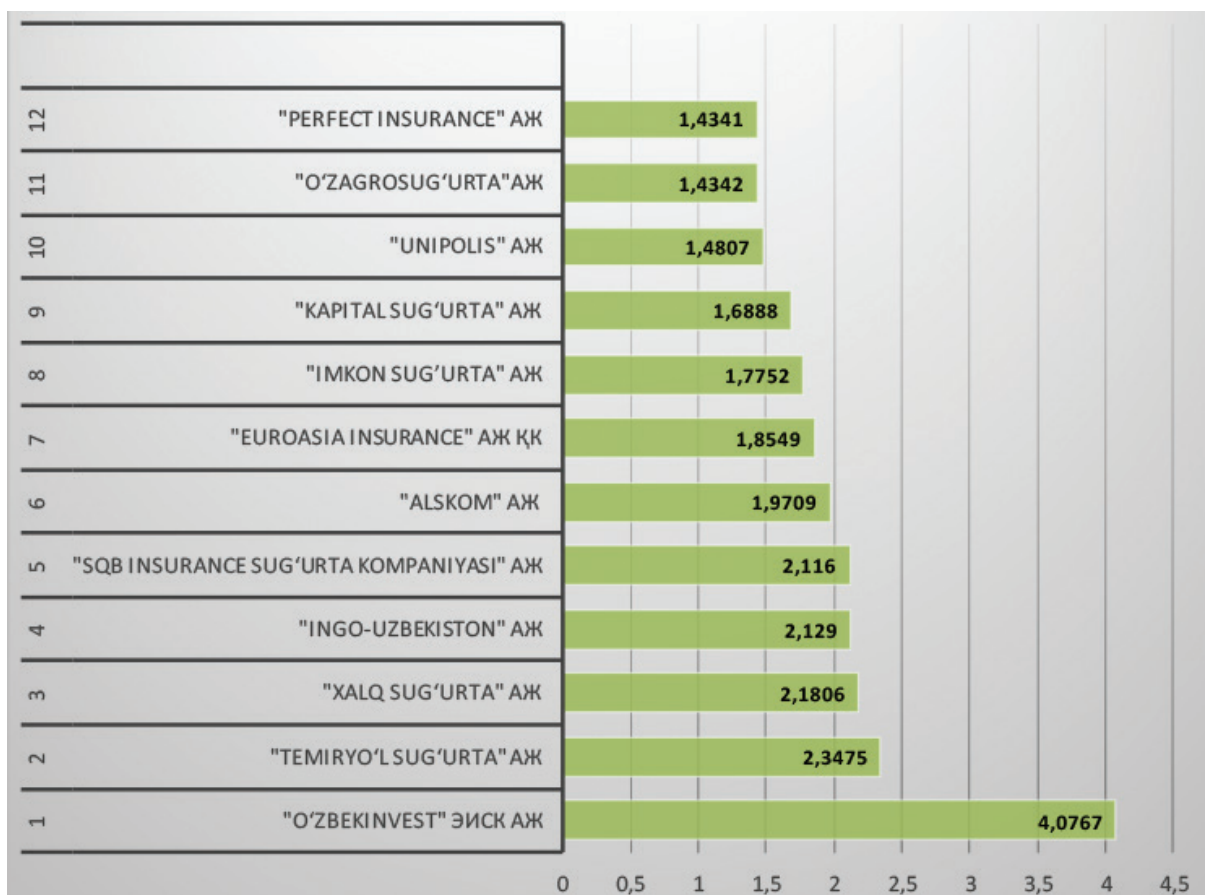
Sug'urta kompaniyasining ROA (Return on Assets) ko'rsatkichi sof foydasining uning aktivlariga nisbatini aks ettiradi, foiz sifatida ifodalanadi va investorlarga kompaniyaning aktivlaridan qanchalik samarali foydalanishini baholashga imkon beradi.

O'zbekiston sug'urta bozorini umumiy sug'urta tarmog'idagi sug'urta kompaniyalarini 2022-yil 1-yarim yillikdagi ROE koeffitsiyenti bo'yicha ma'lumotlar tahliliga e'tibor qaratsak eng yuqori ko'rsatkich "DD general insurance" AJ (33,9%) , "Global insurance group" AJ (17,5%) , "Xalq sug'urta" AJ (16,2 %) larga tegishli.

O'zbekiston sug'urta bozorining muhim ko'rsatkichlaridan biri ROE koeffitsiyenti 2021–2022-yillarda 3–4 foizlik ko'rsatkichga ega bo'lgan.

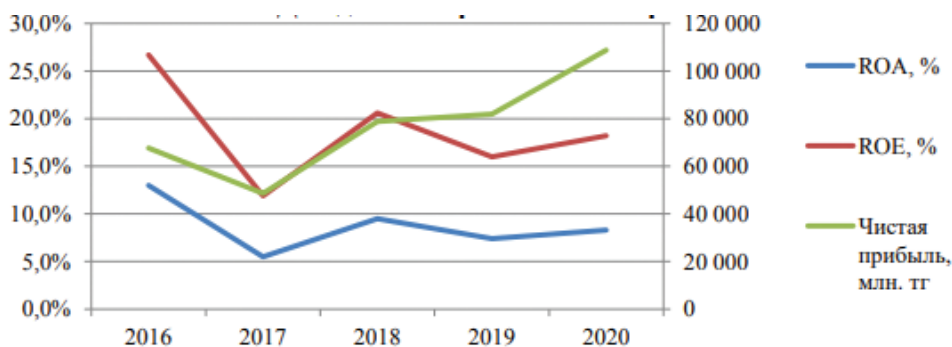

1 - diagramma: Umumiy sug'urta tarmog'ida to'lov qobiliyati marjasining yetarlilik ko'rsatkichlari

O'zbekiston sug'urta bozorini umumiy sug'urta tarmog'idagi sug'urta kompaniyalarini 2022-yil 1-yarim yillikdagi ROA koeffitsiyenti bo'yicha ma'lumotlar tahliliga e'tibor qaratsak eng yuqori ko'rsatkich "DD general insurance" AJ (14,8 %), "Global insurance group" AJ (6,9 %), "Xalq sug'urta" AJ (5,5 %) larga tegishli.

Rossiya sug'urta kompaniyalari kapitali rentabelligi ROE koeffitsiyenti 2016–2015-yillarda 24–28 foiz ko'rsatkichga ega bo'lib, Rossiya banklari kapitali rentabelligi ROE koeffitsiyenti 2016–2015-yillarda 14–13 foizni tashkil etib sug'urta sektori rentabelligi bank sektori rentabelligidan baland bo'lgan va o'z navbatida bank va sug'urta sektorlari bir-biri bilan yaxshigina raqobatlashgan¹. Tahlillarimizga ko'ra Rossiya sug'urta bozori ROE koeffitsiyenti o'rtacha 15 foizdan yuqori ekanligini anglashimiz mumkin.

Qozog'iston sug'urta bozori tahliliga ko'ra, sug'urta kompaniyalari kapitali rentabelligi ROE koeffitsiyenti 2016–2020-yillarda o'rtacha 12–14 foizni tashkil etgan.

1 - rasm: Qozog'iston sug'urta bozori kapitali rentabelligi ROE koeffitsiyenti²

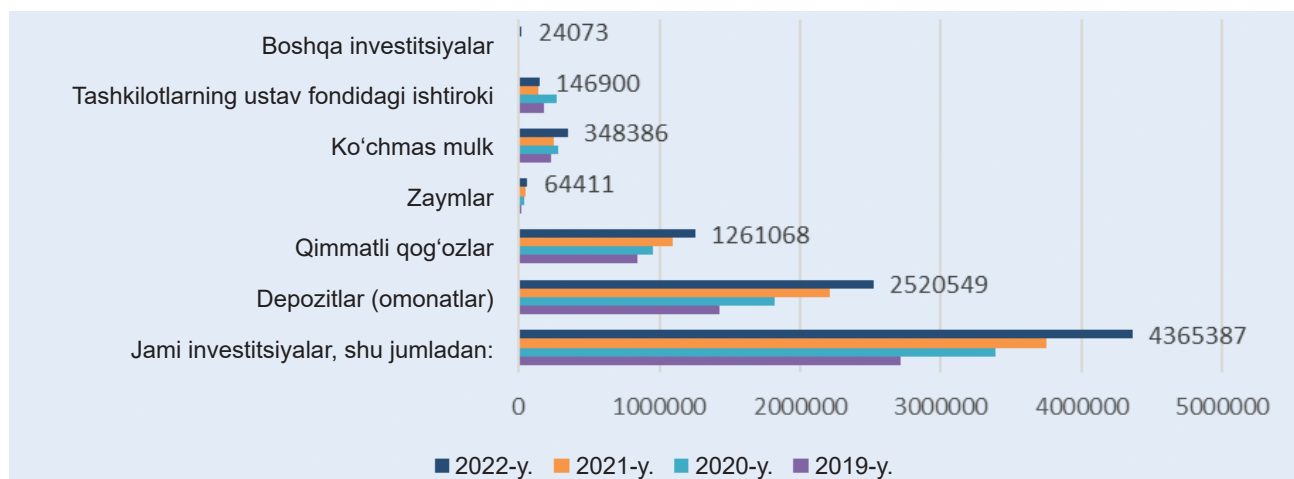
¹ <https://acra-ratings.ru/research/422/> "Страховой сектор России привлекает инвесторов высокой рентабельностью".

² <https://frsi.nationalbank.kz/> "Основные финансовые показатели страхового рынка".

Sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi omillardan biri ularni investitsiya faoliyatini kengaytirish hisoblanadi. Rivojlangan xorijiy davlatlar AQSh Yaponiya va Germaniya tajribasidan ma'lumki sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli sug'urta turlari orqali yig'ilgan sug'urta zaxiralarini asosan moliya bozoriga hamda ipoteka va ko'chmas mulk bozoriga investitsiya qilishi hisobiga yuqori likvidli daromadga ega bo'lmoqda.

O'zbekiston sug'urta bozori professional ishtirokchilari ya'ni sug'urta kompaniyalarini asosiy daromadlari tarkibida investitsiya faoliyatidan olinayotgan daromadlar ulushi so'nggi yillarda o'sish tendentsiyasiga ega ekanligini sug'urta bozori ko'rsatkichlari tahlili asosida bilishimiz mumkin. Sug'urta kompaniyasining rentabelligi va raqobatbardoshligi ko'p jihatdan investitsion faoliyatiga bog'liq. Rivojlangan mamlakatlarda sug'urta kompaniyalari tomonidan vaqtincha bo'sh mablag'larni joylashtirishni tartibga solish bo'yicha tartib qoidalar ishlab chiqilgan. Mablag'larni joylashtirish vaqt va makon bo'yicha ularning majburiyatlari bilan mos kelishi likvidlik va rentabellik talablariga javob berishi kerak.

2 - diagramma: O'zbekiston sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyati ko'rsatkichlari (mln. so'mda)

O'zbekiston sug'urta tashkilotlari so'nggi yillardagi investitsiya yo'nalishi deyarli o'zgarmagan. Sug'urta tashkilotlari 2015-yildan 2022-yilga qadar depozitlar, qimmatli qog'ozlar, ko'chmas mulk, zaymlar, tashkilotlar ustav kapitalidagi ishtirokchilikka va qisman boshqa investitsiyalarga yo'naltirgan. Sug'urta tashkilotlari asosan umumiy sug'urta tarmog'ida faoliyat olib borayotganligi ularni uzoq muddatga mo'ljallangan investitsiya faoliyatini amalga oshirishlariga imkon bermaydi chunki ularni sug'urta zaxiralari uzoq muddatga shakllanmaydi.

O'zbekistonda hayot sug'urtasi bilan shug'ullanuvchi sug'urta tashkilotlarining uzoq muddatga investitsiya qilish imkoniyatlarini kengaytirish uchun hukumat tomonidan uzoq muddatli investitsiyalarni rag'batlantirish siyosati olib borilishi va ushbu sohadagi qonunchilikka o'zgartirishlar kiritilishi mamlakat yalpi ichki mahsulotida sug'urta mukofatlari hajmini oshirishni ta'minlaydi. Xayotni sug'urtalashga ixtisoslashgan sug'urta tashkilotlarini qo'llab-quvvatlashga doir davlat siyosatini amalga oshirish orqali sug'urta sohasini rivojlantirish sug'urta tashkilotlarini faol investorlarga aylantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda sug'urta kompaniyalar to'lov qobiliyatini oshirish uchun ulardagi mavjud aktiv va kapitaldan samarali foydalanish va ularni boshqarish bilan bog'liq faoliyatni iqtisodiy jarayonlarga mos holda tashkil etish zarur.

Xorijiy davlatlar xususan Hindiston sug'urta faoliyatini nazorat qilish va muvofiqlashtirish organi IRDAI tomonidan sug'urta kompaniyalari uchun to'lov qobiliyati marjasining yetarlilik normativi 1,5 daraja qilib belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan kreditlar berish tartib va meyorlari ishlab chiqilayotganda banklarga shunday talab qo'yilishi kerakki unga ko'ra bank tomonidan ajaratilayotgan kreditni qaytmaligi yoki garovga qo'yilayotgan mol-mulkni sug'urtalash shartnomalarini tuzishda sug'urta kompaniyalarini ROE (Return on Equity) va ROA (Return on Assets) ko'rsatkichlari hamda to'lov qobiliyati marjasining yetarlilik normativi ko'rsatkichini hisobga olgan holda amalga oshirishi lozim. Banklar sug'urta kompaniyalari bilan hamkorlikda faoliyat olib borishida birinchi o'rinda ularning moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari va ularni xalqaro reyting ko'rsatkichlarini inobatga olishi zarur.

So'nggi yillarda Yevropa Ittifoqi davlatlari tomonidan qabul qilingan sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyati bo'yicha Solvency I va Solvency II meyorlarini ba'zi jihatlarini O'zbekiston sug'urta bozorini rivojlantirish va nazorat qilishda qo'llash bo'yicha tartiblarni ishlab chiqish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://lex.uz/docs/5692504> O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.10.2021-yildagi PQ-5265-son qarori "Sug'urta bozorini raqamlashtirish va hayot sug'urtasi sohasini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida".
2. <https://lex.uz/docs/> "Sug'urtalovchilar va qayta sug'urtalovchilarning to'lov qobiliyati to'g'risida" gi nizomni tasdiqlash haqidagi O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining buyrug'i. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2008-yil 12-mayda 1806-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsionirovanie-sistemy-otsenki-platezhesposobnosti-strahovoy-organizatsii> Л. К. Улыбина, О. А. Окорокова "Эволюционирование системы оценки платежеспособности страховой организации".
4. <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/284388/1/14-17.pdf> Верекубова Т. А. "Развитие системы контроля платежеспособности страховщиков в условиях цифровизации".
5. <https://cbu.uz/oz/financial-stability/research-analysis/> O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki "Moliyaviy barqarorlik sharhi" 2022-yil I yarim yillik.
6. <https://imda.uz/uz/> "O'zbekiston Respublikasi sug'urta bozorining moliyaviy ko'rsatkichlari" (2022-yil I yarim yillik yakunlari bo'yicha)
7. <https://afk.kz/ru/analytics/obzoryi-finansovogo-sektora/obzor-ryinka-obshhego-straxovaniya-2021.html> "Рост спроса на продукты имущественного и обязательного страхования обусловили прирост страховых премий на 28%".
8. <https://acra-ratings.ru/research/422/> "Страховой сектор России привлекает инвесторов высокой рентабельностью".
9. www.sciencebox.uz Journal of Advanced Research and Stability Volume: 02 Issue: 03 | 2022 ISSN: 2181-2608 Ruzibayev J. N. "O'zbekistonda sug'urta faoliyatini tartibga solish instrumentlari".
10. <https://frsi.nationalbank.kz/> "Основные финансовые показатели страхового рынка Казахстана" 2016-2021 год.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi 26-uy.